

Ногай давысы

Халктынъ куъши – бирликте!

Голос
ногайцев

Общественно-политическая республиканская газета
Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Парламентининъ эм Правительствоосынынъ газетасы
Учредители газеты – Парламент и Правительство КЧР

Бийсемби,
10 навруз
(март)
2022 йыл
№ 17
(8743)

1938 йылдынъ
23 июлиннен
алып шыгады

Байрам амалламасыннан репортаж

Сыйлыларга - оърметли атлар

Кыскакылылардынъ Халклар ара байрам куънине багысланып, бесинши мартта Черкесск каласынынъ Маданият уйинде эстеликли амаллама озды.

Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Басшысы Рашид Темрезов байрам ман байланыста кыскакылыларга каратылган сагынувларын айтты.

– Аыр куън сайын олар туурли тармакларда кулъли этедилер, соны ман биргесине аьел тандырыннынъ йылувын саклайтаган суйикли аналар болып каладылар. Буьгуьнлерде Россия ушин енъил болмаган заманда эрлерше эм йигитлерше кыралымыздынъ кавыфсызлыгын, тынышлы яшавшыларды коршалайтаган, яклайтаган Элимиздинъ коршалавшыларын тербиялаган аналардынъ адыларында басымды тоьмен иемен. Карашай-Шеркеш Республикасынынъ баьри эрлерининъ атыннан суйиминиз, янавурувлыгынъ ушин разылыкты билдиремен, – деди Р. Темрезов эм савгалавага киришти.

КЧР Басшысы туурли тармакларда аьрекетлейтаган кыскакылыларды савгагады. Солардынъ ишинде «Карашай-Шеркеш Республикасынынъ сыйлы журналисти» деген оърметли ат «Карашай-Шеркеш» ГТРК-сыннынъ радиовещание службасынынъ филиалынынъ корреспонденти,

калемдасымыз Алимат Магометовна Матакаева берилди.

Айтайык, шебер тилли калемдасымыз Алимат Матакаева коьп йыллардынъ бойында журналистика тармагында каныгыслы аьрекетлеп келеятыр. Зегенли журналист туурли тармакларда халкымыздынъ атын йогары сый ман айттыратаган, коьримге тийисли аьдемлеримиз акында узак йыллардынъ бойында теле эм радио беруьвлерин аьзирлеген эм соьле де суйеген аьрекетин каныгыслы бардырады. Биз Алимат

Магометовнады бу йогары оькиметлик савгасы ман куълай келип, алдыдагы аьрекетинде ога тек йогары етимислерди сагынамыз.

Сондай болып «Карашай-Шеркеш Республикасынынъ халк билмлендируьвининъ сыйлы кулъликшысы» деген ата Черкесск каласынынъ 11 номерли билмлендируьв орталыгыннынъ басшысыннынъ оькутув-тербиялау кулъли бойынша орынбасары Софья Анфокова, «КЧР сыйлы оькутувшысы» деген оьрметли ата Учкескен авылынынъ 2 номерли

мектебининъ математикадан оькутувшысы Асият Уренова, «КЧР ден савлык тармагынынъ сыйлы аьрекетшиси» деген ата «Станция переливания крови» оькиметлик ден савлыкты саклау учрежденисининъ боьлик медсестрасы Лариса Кубанова, «Карашай-Шеркеш Республикасынынъ юристи» деген ата КЧР Халк Йыйыныннынъ (Парламентининъ) Бас праволык управленисининъ законшылык, ден савлыкты саклау, миллет политика эм экология бойынша комитетлерин юргистуьв соравлары бойынша экспертлик боьлигининъ референти Залина Биджиева, «КЧР оькиметлик гражданлык службасынынъ сыйлы аьрекетшиси» деген ата республикамыздынъ муьлк эм ер катнаслар министрствосыннынъ боьлик басшысы Марина Байрамкуова тийисли болдылар.

Сол куън оьрметли атларды савлайы йырма бир кыскакылы алды. Баьри саваланганлардынъ атыннан муьсирев соьзлерин Карачаевск кала балалар саз мектебининъ оькутув кесегининъ етекшиси Елена Мельникова айтты. Ызында йыйылганларга кызыклы концерт программасы коьрсетилди.

А. НАЙМАНОВ.

ДУРБАТТА: А. Матакаевады савгалавдан.

«Единая Россия» партиясыннынъ отчетлы-сайлав конференциясыннан

Янъыдан ис орынына беркитилген

Бийсемби куън, 3 мартта, Черкессктинъ Маданият Дворцинде «Единая Россия» партиясыннынъ регионлык боьлигининъ 27-нчи отчетлы-сайлав конференциясы озды.

Конференциянынъ кулълыгында партиянынъ 12 ерли боьликлериннен элшилер, баьри оьлшемлердинъ депутатлары, министерстволардынъ эм ведомстволардынъ элшилер катнастылар. Белгиленген куън йосыгы ман келисте, партия агзалары отчетлы шакта «Единая Россия» партиясыннынъ регионлык боьлигининъ кулълык тамамла-

боьликтинъ секретарининъ ис орынына янъыдан сайланувы ман куътады.

«Партиянынъ агзаларына пайдалы кулълык ушин разылыгымды билдиремен. Озган бес йылдынъ ишинде партиянынъ регионлык боьлиги салынган эсапларды толтырды, туурли йонелислер бойынша ийги тамамларга етишти: социал-экономи-

яшав сапатын оьстируьвге каратылганлар.

Буьгуьн биз бир де болмагандай, бирмиз, буьгуьнги аьлдерде экономикадынъ эм социаллык тармактынъ тебенли оьрленуьви ушин баьри затты этпеге кереклиз. Кыралымызга йынанмага эм бу енъил болмаган заманда бизим миллет етекшимиз – Россиянынъ Президенти

калык тармакта, маданиятты эм спортты оьлендируьвде. Алдыда бизди саклайдылар, олар, энъ бас деп, яшавшыларымыздынъ оьнайлыгын ийгилендируьвге, олардынъ

Владимир Путиннинъ тоьгерегинде уйымлы болмага кереклиз. Бирге биз баьри кыйынлыкларды енъермиз, деп сенимлимиз» – деп язган Инстаграмда оьзининъ официаллы аккаунтында Рашид Темрезов.

КЧР халк йыйыныннынъ сессиясында

Бийсемби куън Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Халк Йыйыныннынъ (Парламентининъ) 35-нчи сессиясы озды. Парламентарийлер 35 соравды тергедилер.

Сессияда тергелген соравлардынъ бириси – КЧР Прокуратурасы билдирген законопроект. Ол федераллык законшылыкты туьрлендируьв мен, РФ Конституциялык судларын тайдырув ман байланыслы эди. Соны ман биргесине КЧР законшыгаруьвшылык актарына бир кесек туьрленислер киргистилдилер. Оларда Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Конституциясыннынъ аьрекетин мен эм полномочиелери мен байланыслы соравлар, мардалар тайдырылганлар.

Оннан баска «Административтик право бузувлар акында» Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Законаына туьрленислер киргистилдилер. Бу законопроектке коьре, Карашай-Шеркеш Республикасынынъ оькиметлик власть

органларынынъ мардалык праволык актарын толтырмав яде бузув ушин административтик яваплыкты киргистуьв карарланады. Законнынъ алдынгы редакциясында сондай яваплык билдирилмеген. Сосындай туьрленислер киргистилгенлер: «Статья 3.4. Карашай-Шеркеш Республикасы-

нынъ оькиметлик власть органлары ман алынган праволык актарды толтырмав яде бузув.

КЧР Басшысыннынъ, Халк Йыйыныннынъ (Парламентининъ), КЧР Правительствоосынынъ мардалык праволык актарын толтырмав яде бузув яшавшыларга бир мыннан эки мынны маьнеттинъ

оьлшеминде административтик штрафты карарлайды; ис орынлардагы кисилерге бир мынны бес юз маьнеттен уш мын маьнетке дейим; юристлик кисилерге бес мын маьнеттен отыз бес мын маьнетке дейим». Сондай яваплык муниципал власть органлары алган мардалык праволык актарды

толтырмав яде бузув ушин карарланады. Право бузувларды ярастыруьв тоьрешилер тергеклер.

Сессияда «Карашай-Шеркеш Республикасында сакатлар ушин исши орынларды квоталау акында» Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Законаына туьрленислерди киргистуьв акында законопроект тергелди. Туьрленис ден савлык боьлимлеклери тоьмен болган коьплеген аьдемлерге кулълыкка орынласпага амал берек. Суйткенде, КЧР юртында кулълык беруьвшиде кулълыкшылардынъ саны 100 аьдемнен артык болса, олардынъ санынан 4 процентине сакат аьдемлерге кулълыкка туьспеге квота бериледи.

КЧР Халк Йыйыныннынъ (Парламентининъ) сессиясында депутатлар тагы да бир кесек маьнели соравларды тергедилер.

(Оьз хабаршымыз).

ДУРБАТТА: сессиядан коьринис.

Тынышлыкты эм дурыслыкты саклавага – баьри куьшлерди

Мурат Азаматович Халипштов, Ногай муниципал район администрациясыннынъ басшысы:

– Россия оьзининъ пайдалыкларын коршалап, шет кагылып калып болмайды. Биз балаларымыздынъ тынышлы келеектегиси акында кар шегемиз. Россиялык аьскершилер сизиз йылдан бери геноцидке ушыраган Донецк Халк Республикасыннынъ эм Луганск Халк Республикасыннынъ ашавшыларын коршалайдылар. Бизим ушин бу енъил болмаган заманда биргелесуьв эм националистлердинъ эм неонацистлердинъ режимине карсы турув маьнели. Россия аьр дайым дурыслыктынъ ягында, зорлыкка карсы эм оьзининъ тарихинде бу затты коьп кере беркиткен!».

Эдуард Абишев – КЧР бойынша МВД ОМОН-дининъ аьвсели командири, отставкадагы полковник.

Украинадынъ темасы

буьгуьнлерде баьрисининъ авызында. Аьввелде кулълыгым бойынша кавга деген затты мен тек соьзлерден, кинодан туьвил, билемен. Бир аьскерши де, онынъ кыйынлыкларын коьрмесин, бир ана да кайыдан коьзясларын тоькпесин. Кыралымыздынъ мажаларыннынъ бузылмаслыгын коршалавага журтымыз-

Хайырбек Катаганов, ПМК-44 предприятисининъ юристи.

Сезиз йыл артта Украинада булай яшавшыларды оьлтирип баслаганлар. Соны ман байланыста кыралымыздынъ басшылыгы

дан кеткен аьскершилерге аманшылыкты сагынаман. Меним берк йынануьвымша, эки кырал арасында маьнели йонелислер бойынша аьнлавлык табылаак, бизим кыралымыз тынышлы яшавшылардынъ кавыфсызлыгы ушин баьри амалларды карастыраак. ДНР эм ЛНР яшавшылары сосы кыйын заманда демевден керексинедилер эм аьр кайсымыз журтымыздан кеплестирилетган гуманитарлык юклерди ийберуьвде ортакшылык этпеге керек, деп билемен. Туьнегуьнлерде мен де КЧР МВД кулълыкшыларыннынъ атыннан ийберилген юкке оьз косымдымды эттим.

КЧР Правительствоо уйинде вице-премьер Хызыр Чекуевтинъ басшылыгы ман аьдеттен тыскары аьлдерди болдырмав эм тайдырув, от шыгув кавыфсызлыкты аьжетсизлеьв бойынша комиссиянынъ йыйылысы озды. Йыйылыстынъ барысында КЧР-да аьдеттен тыскары аьлдердинъ йолын бузув эм тайдырув бойынша бирлик оькиметлик туьзилисининъ 2021 йылда озгарган кулълы-

От шыгув кавыфлыгына эм сув тасувга аьзирлик

гынынъ тамамлары соьгылдылар эм 2022 йылга эсаплар белгилендилер. Яваплы кисилердинъ соз айтууларыннан сонъ, тасуу министрстволарга эм ведомстволарга «Орман от шыгувга карсы

каравыллау» республикалык оькиметлик бюджет учреждениге 2022 йылдынъ от шыгув кавыфлы шагына куьшлерининъ эм керек затларыннынъ аьзирлигин аьжетсизлеьвге тапшырув этилди.

Йыйылыста сондай болып 2022 йылдынъ сув тасув шагына аьзирлик те тергелди.

Республикадынъ юртында сув тасувдынъ авыр соьналыкларын тоьменлетуьв мырарта бу

БААЛАР МАН БАЙЛАНЫСТА ТУЪЗИЛГЕН АЪЛДИ ТЕРГЕП

КЧР промышленность, энергетика эм сатуу этув министрствосында КЧР вице-премьер Евгений Поляковтын басшылавы ман социал-маънели товарларга, дарман препаратларына эм курьелы материалларга яратушылык рынокта аъл акында сорае бойынша оперативли йыйлыс озды. Йыйлыстын куллыгында профильли министрстволардын эм ведомстволардын, сетъ туькенлеринин элшлеру капнастылар.

Куьн йосыгына социал-лык маънели товарларга, биринши керексинувде бол-

ган товарларга яратушылык баалар ман байланыслы, оннан баска розницалык эм опталык сатуу этув эм оларды шешув йоллары бойынша соравлар шыгарылган эдилер.

Евгений Поляковтын белгилевинше, тыскы политикалык эм экономикалык аълди тергей келип, белгиленген товарларга негизсиз баалардын оьсуввин болдырмав мыратта амалларды алмага керек.

«Бу аьллер баалардын тамак азык продукцияга негизсиз оьсувине, товар рынокларынын балансла-нувын бузуга себеп этедилер», – деди ол.

Йыйлыста белгилен-

генинше, бааларды болдырууда йорыкты бузув РФ КоАП-нын 14.6 статьясынын 1 кесеги мен карарланган административлик право бузув болады эм яшавшыларга бес мынъ маънеттинъ оьлшеминде административлик штрафы салув болады; ис орынлардагы кисилерге (солардын санында байыр эпшиллерге) – элли мынъ маънеттинъ оьлшеминде яде уш йылга дейим дисквалификацияды; юристик кисилерге – товардан туьскен келимининъ эки кабат оьлшеминде.

Йыйлыстынъ ызында бу йоьнелисте куллыкты ийгилендирув бойынша маънели ойлар айтылдылар.

ИСШИ КУЪПТИНЪ КОЪЗ САЛУВЫНДА

КЧР промышленность, энергетика эм транспорт, КЧР экономикалык оьрленув министрстволары, ОНФ, сондай болып, КЧР бойынша ФАС управлениеси кирген иши куьп социаллык-маънели тамак азык продуктларына бааларды ар куьн шыгып тергейди. Тергевге социал-маънели 32 тамак азык продукты,

сондай болып коьлик отыны алынганлар.

Оннан баска, баалардын оьсувине тизлики яваллап ушын министрствода исси йол телефоны уйынланган. Туьсетаган арызелер бойынша куллык озгарылады, сонынъ санында Федераллык монополияга карсы служба ман бирге сатуу предприятияелери не шыгув озгарылады эм

бааларды оьстирувге карсы каратылган аьнлатувлар этиледилер, баалардын арбатын да оьстирилувынъ санкцияларга еткерееги акында аьнлатылады.

Социаллык-маънели тамак азыкка баалардын тебенлиги айырым коьз салууда турады. Регионлык исси йолдынъ телефоны: 8 (8782) 28-03-28

ТУРИЗМ ТАРМАГЫНДА БАРГЫ

Карашай-Шеркеш Республикасынынъ яшавшылары туризм тармагында «Маршрут построен» миллет баргысынынъ катнасушылары болмага боляклар.

«Комсомольская правда» медиакуьп туризм бойынша Федераллык агентствосынынъ демев

Миллет аслары – аьеллерди эм аьдетлерди бириктиретеган Россия халкларынынъ маданиятынынъ маънели кесеги. Аьр регионда оьзининъ баскага усамаган табият эм маданият байлыклары, оьзиншелики миллет аьдетлери, сонынъ санында ас асув усталыгы, бар. Баргыдынъ катнасув-

рецептлери «Россиядынъ тамакланув бириктиретеган Россия халкларынынъ маданиятынынъ маънели кесеги. Аьр регионда оьзининъ баскага усамаган табият эм маданият байлыклары, оьзиншелики миллет аьдетлери, сонынъ санында ас асув усталыгы, бар. Баргыдынъ катнасув-

этувви мен озгарылтаган «Йылдынъ даьмли аслар йолы» («Гастрономический маршрут года») номинацияда катнаспага суйгенлердинъ арызелерин алув барады. Ол «Савлыклы тамакланув» проекти мен каьр этип туьзилген номинация. Онынъ мырады – шынты Россияда ашув, кыралымызда тек даьмли, оьзиншелики туьвил, ама артык пайдалы даьмли аслар йолын ашув болады.

2022 йыл Россия халкларынынъ халк саниятынынъ эм материаллык болмаган маданият асабалыгынынъ йылы, деп билдирилген.

шылары эм номинантлары – ол оьз регионнынъ миллет рецептлерин эм ас асув усталыкларын коьрсеткелип, ишки туризмнинъ оьрленувине маънели коьсымды этетаган аьдемлер, предприятияелер, маданият учреждениелери, проектлер эм брендлер.

Россияда туристлердинъ алдыларына салына-таган даьмли аслардынъ тизбеси туьрил, олардынъ санында аьдеттеги миллет аслары эм тек бир регионда даьмлеге боляк аьлемет продуктлар. Катнасушылардынъ энъ оьзиншелики эм савлыклы

рецептлери «Россиядынъ тамакланув бириктиретеган Россия халкларынынъ маданиятынынъ маънели кесеги. Аьр регионда оьзининъ баскага усамаган табият эм маданият байлыклары, оьзиншелики миллет аьдетлери, сонынъ санында ас асув усталыгы, бар. Баргыдынъ катнасув-

Аьр бир аьлде тап тарихтинъ шаатларындай болып, кайбир эстеликли шактынъ бир вакыты оьмирлендирилген эски каьртлер сакланадылар. Олар озып баратаган заманга да «бойсынмай», дурбатта яшавдынъ бир коьринисин ашыклайдылар, юреклерибизде йылы эскерувлерди туьдырадылар. Мине меним де алдымда аьел архивимизден бир аьлемет каьрт ятыр. Онда атам – Юнус Абдуллаевич Атуов «Эркин-Юрт» совхозында ислеген йылларында коммунистлик субботникте катнасканы оьмирлендирилген. Каьрттинъ артында атамнынъ колы ман язылган язув да бар: «В.И.Лениннинъ 100 йыллыгынынъ сыйына Савлайсоюзлык Ленинши субботникте. Эсаплав аьрекетшилери («Эркин-Юрт» совхозынынъ партия эм комсомол етекшилери. В.Макевтинъ согып алган дурбаты. 1970 йылдынъ 11 апрели)».

Дурбатта эс эттиретеганы сог, баьриси де йогары коьншлик пен, аьнлавлык пан ортак исти толтырадылар.

Аьвели совет йылларында Савлайсоюзлык коммунистлик субботниклери ямагатшылык яшавдынъ айырылгысыз кесеги болганлар. Тарихтен эске туьсирейик. Субботник – ол оьз ыркы ман эм тоьлевсиз ямагатшылык-пайдалы ис тапшырувын куллыктан тыскары заманда толтырув (суббота – юма эртеси куьн-

Не зат акында хабарлайды эски каьрт?

леринде, аты да юмадынъ куьнининъ аты ман байланыслы. Субботниктер кыралымызда Гражданлык кавга шагында В.И.Лениннинъ темир йоллардынъ куллыгынынъ ийгилендирув бойынша шакырувына яваплап уйынланганлар. Биринши субботниктинъ баславысы Москва-Казань темир йолынынъ Москва-Сортирочная депосынынъ партиялык ячейкасы болган. 1919 йылдынъ 12 апрелин-

БИР НИЕТЛИКТЕ ЭМ ТАТЫМЛЫКТА

де юма эртеси куьнининъ кешесинде деподынъ 15 коммунисти, тоьлевсиз кепте 10 сабат куллык этип, 3 паровозга ремонт эткенер. Биринши субботниктен сонъ коьлемлик коммунистлик субботниклер коьплеген темир йолларда да озганлар.

1920 йылдынъ 1 майында Савлайсоюзлык субботник-маевка озгарылган, онда тек Москвада 425 мынъ аьдем катнаскан. Кремльде субботникте В.И.Ленин ортакшылык эткен. Соннан бери субботниклер аьдетке киргенлер.

Язлыктынъ келуви мен, табият янланып, коьркленип баслаган шакта, тоьгеректе тазалава да ымтылыс аьр дайым тувады. Солды да, сонгы йылларда субботниклер яне янландырылып басладылар. Бу ийги аьдет яшавымызды ярасык, а аьдемлерди – ятатым эм алап этеди. Айткым келетеганы сол, аьвелдегидей болып, бу исте баьриси де бир ниетликти коьрсетедилер, бирге ортак исти толтырадылар.

Атамнынъ каьртиндегидей болып, сондай субботниклер коьплеген исши коллективлерде де дайым уйынланганлар эм соьлеги заманда да озадылар. Субботниклерден сонъ юртымыздынъ коьрки тагы да бек ийги болады, а аьдемлер арасында биртилик, татымлык беркиди.

Алтнай АТУОВА,
КЧР сыйлы журналисти

ХАЛК БААЛЫКЛАРЫ - ОРТАК

Мусиншидинъ кесписи кызыкпылардынъ эм бурьнан келгенлердинъ бириси болады. Ногай халкынынъ сынъар мусиншиси, Россия суьретшилери Союзынынъ агзасы, КЧР сыйлы суьретшилери Союзынынъ агзасы, ДР саниятынинъ сыйлы аьрекетшиси, Казахстаннынъ художестволы академиясынынъ академиги Кошали Зарманбетовтынъ аты тек бизим кыралымызда туьвил, оннынъ тысында да ийги белгили. Бу йылдынъ басында сыйлы бавырдамыз Турцияда болып кайтып. Оны ман сол эстеликли кыдырувы акында хабарластык.

– Кошали Тангатарович, янъы йыл Сизинъ ушын коьрнекли ислерден басланды, сол ийгиликлериниз бен Сизди кутлаймыз. Туркия-

маган аьдемлерге олар эс этпейдилер. Бизге, ногайларга, уйкен сый берилди. Тыс кыралына эстеликли элгезерлигимизди де олар оьзлери тоьледилер.

– Турциядагы ногайлар Кадриядынъ оьнершилгин бек сыйлайдылар эм оннынъ шыгармалары ман ийги тамыслар. Шайирдинъ сыйына бюсттинъ ясавинъыз, оннынъ ашылувы кайтип озганы акында айтсанъыз экен.

– 2019 йылда мен атаклы ногай шайири Кадриядынъ мерекеси мен байланыста Туркияга барган эдим. Сол заманда Ялова каласынынъ орамларынынъ бирисине Кадриядынъ аты берилди эм

Туркия ман маданият катнастарын туьзип

мешит бетке каратып салмага токтасылды. Сол куьн Кадриядынъ сыйына уйкен кешлик те уйынланды.

– **Выставкадынъ ашылувы кайтип озды? Турк ногайлары ман айкасувынъыз калай туьзилди?**

– 31 январьде Анкарада ТЮРКСОЙ тюрк маданиятынынъ Халклар ара организациясынынъ штаб-квартирасында меним «Алтын атлы» деген выставканынъ ашылувы озды. Онда меним 32 куллыгым коьрсетилди. Амалламада тюрк маданиятынынъ Халклар ара организациясынынъ (ТЮРКСОЙ) Генераллы секретари, белгили сазшы,

яйылдырува эм оьз косымларын эткен атларды яйылдырув бойынша куллыкты озгаратаганын белгиледи. Дюсен Курабаевич баьри ийылганларды хошлады эм выставкады коьрмеге амал туьзилгени ушын муьсиревин билдирди.

Выставкады коьрмеге коьп турк ногайлары келдилер, сондай болып Карашай-Шеркеш юртынынъ Турцияда ашайтаган ногай бавырдастарымыз – Баток Аксиева ян косагы Сами Полат пан, Асау Султанбековтынъ (оькиншике, оьзи келе алмады) улы Анзор келиншеги Шахмалек пен келдилер.

Выставка кызыкпы озды.

Меним куллыкларымда коьп тамгалар бар, олардынъ маънеси мен кызыксынгандар коьп болдылар. «Биз ногай аслардан, йырлардан баска, тамгаларды да саклап калмамыз», деп билдирдилер. Выставкага коьп оьзлери мен коьк боьри болган байракты алып келген эдилер. Ама оннынъ авторлары суьвретиши, этнограф, фольклорши, хореограф, шайир Сраждиан Батыров пан мен экенимизди билмегенлер.

Выставкадынъ ызында оннынъ катнасушыларына белгили ногай сазшы, РД маданиятынынъ сыйлы куллыкшысы Бегали Куруптурсунов эм зегени яс сазшы Эдиль Аджибаев кишкей концерт коьрсетдилер. Концертте турк ногайлары да катнастылар. Выставкада туьзилген йылы айкасув баьриси бириктирди, олар коьпке дейим кетпеге суймей турдылар.

Оьз ягыман выставканынъ уйынлавышыларына эм баьри ийылганларга разылыгымды билдирдим.

– **Кошали Тангатарович, Турцияда катнасып озгарган исинъизге кайдай сый берилди?**

– Бириншилей, Турциядан ян-байлыгымыз оьсип, рахатланып, ийги сезимлер мен кайтканымызды белгилем келеди. Мага этилген эстеликли савгалардан ТЮРКСОЙ-дынъ генераллы секретари Дюсен Касиевтынъ колынан атаклы казах ойышы эм шайир Абай Кунанбаевтинъ сыйына ТЮРКСОЙ токтастырган сыйлы медальды алувынъ белгилем келеди.

– **Кошали Тангатарович, савбелъныъыз. Алдыда Сизге янъы куллыкларды, етимислерди, арбатын да кызыкпы йоллыгыларды сагынамыз.**

да атаклы ногай совет шайири, СССР язушылар Союзынынъ агзасы Кадрия Темирбулатовдынъ (Кадрия) сыйына Сиз ясаган бюсттынъ ашылувы, «Алтын атлы» выставканынъыздынъ коьрсетилувынъ оздылар. Сол затлардынъ акында хабарласанъыз экен...

– Сав болыныъыз. Турцияда болувым айлак эстеликли кепте озды. Онда мен ялыз болмадым. Элшилгимизге уш аьдем – Дагестан Республикасынынъ Ногай муниципал районнынъ илми куллыкшысы Фания Кузегенова, белгили йыршы Бегали Куруптурсунов эм яс сазшы Эдиль Аджибаев кирдилер. Оькиншике, Ногай район администрациясынынъ басшысы Мухтарбий Аджеков авырып, бара алмады. Амалламалардынъ уйынлавышы тюрк маданиятынынъ Халклар ара ТЮРКСОЙ организациясы болды. Абырайы, сыйы бол-

шайирдинъ атын оьмирлендирувге каратылган энди де бир амал карастырылды. Мага шайирдинъ бюсттинъ аьзирлемеге тилек салдылар. Ама озган уш йыл коронавирус инфекциясынынъ яйылувы ман байланыста, кыйынлы болды. Бюст аьзир этилгеннен сонъ да оны тыс кыралына еткерув ушын каьртларды аьзирлеве коьп заман керекти.

Бюсттынъ ашылувы 2022 йылдынъ 28 январьде Ялова провинциясынынъ Чифтликлей муниципалитетининъ еринде озды. Амалламадынъ уйынлавышы ТЮРКСОЙ организациясы болды. Бюсттынъ ашылувында оннынъ агзалары, турк ногайлары киретаган «Ногай дернеги» организациясынынъ элшилери де Россиядан барган ногай элшилери катнасты.

Бюсттан Кадриядынъ куьлемсиреп караган ярык келбети баьрисине бек ярады. Оны ювтыкка орынласкан

профессор Дюсен Курабай улы Касиевон катнасты эм соьз айтты. Ол организация тюрк тили халклар арасында кардашлыкты беркувте, тюрк куьлтурасын дуньялык оьшметтеге яйылдырув эм аьдеттеге баалыларды яс аркага коьширув, сондай болып, тюрк маданиятын

Келгенлер мага коьп йылы соьзлерин айттылар, аьр суьвреттинъ маънеси мен кызыксындылар, янында мени мен каьрте туьсепе суйдилер. Турк ногайлары ман айкасувымыз ногай тилинде озды. Олар орыс тилин билмейдилер, ама ногай тилин аьрув биледилер.

Р.НАЙМАНОВА.
ДУРБАТЛАРДА: амалламалардан коьринислер.

Ногай тилимиз айлақ шебер эм бай. Тил аркалы халкымыздың маданияты сакланады, онын авызлама яратушылыгы аркадан-аркага кошширшеди. Сонын ушин тилди саклап, оярендирув эм келек аркаларга еткерув айлақ маанели.

Янлыларда Адил-Халк авылынын «Звездочка» балалар бавында Тувган тилин халклар ара куыне багысланган амаллама озды. «Тувган тил – халктын байлыгы» деген амаллама бавдын куллыкшылары Ф.И.Дюрменова, Б.Н.Казакова эм Э.В.Мижеева уйгылан эдилер. Онын мырады балаларга оз ана тиллерин суййип, сыйлап уйретув болды.

Боьлмедин иши ти-

«ТУВГАН ТИЛ - ХАЛКТЫНЪ БАЙЛЫГЫ»

йисли кепте ярастырылган. Ногай ангынын заньыра ман боьлмеге ярасык миллет кийимлерин кийген балалар эм олардын тербиялашылары кирдилер.

Тербияланушылар татымлык, дослык эм конакбайлык акында ятлавлар айттылар, ногай тилинде «Тувган тилим» деген йырды йырладылар, «Кыз айттырув»,

«Бала боьлев» дегендей ногай аьдетлерди, миллет ойынларын коьрсеттилер. Амалламадын барысында тербиялашылар балалар ман бирге халкы-

мыздын тилин саклавага эм оярендирувге уйкен коьсыларын эткен авлимлерди эм язушыларды эслерине туьсирдилер. Амалламадын барысында сыйлы авлим, фольклор йювшы Ашим Имам-Маземович Сикалиевтин, ногай совет адабиятынын негизин салувшы Фазиль Апасович Абдулжалиловтин, Карашай-Шеркеш еринин халк язушысы Суюн Ималиевич Капаевтин, балалар шайири, «Маметекей» журналынын биринши бас редактору, Россия Федерациясынын маданиятынын сыйлы куллыкшысы Аскербий Суюнович Киреевтин атлары айтылдылар. Оькиншке, олар бу дуньядан кешкенлер, яткан ерлери еннетли болсын.

Амаллама йогары уйгышылык оьшемде озды. Ол балалардын эсинде коьпке калайяк, деп билемиз.

Марина МАМБЕТОВА.

ДУРБАТЛАРДА: амалламадан коьринислер.

«ЯВАРМА ЭКЕН КАТЫ ЯМГЫР, СОЬНДИРГЕНДЕЙ СОЛ ОТТЫ?»

Бу йылдын 22 февралинде Кызыл-Юрт авылынан Артур Назирович Матакаев 40 ясына толайяк эди. Артур яшавдан тайганлы мине уш йыл озды. Анасы Жения, кайысын коьтерейламай кыйналып, баласына багыслап ятлап язды. Сол ятлавы тоьменде бере-миз.

Кырк йыл, Артур!
Сенин мерекен
Кырк ярады юректи!
Тентлеринте мен
рассам,
Сени коьргендей
боламан.
Эске алып
ойлансам,
Кайгыларга
толаман.
Ясынок тийип
яндырган,
Юрегимде даьылды.
Яварма экен
каты ямгыр,
Соьндиргендей
сол отты?
Оты соьнсе,
кара курым
калаяк,

Куьлдей болып
янган меним
юрегим.
Каты ямгыр
шашарма
экен
сол куьлди,
Калдырмайын
юрегимде
ызларын?
Токтамайды, сен
эсиме
туьскенде,
Аккан сувдай
коьзлеримнин
яслары.
Сен акында
кеше-куьндиз
толгайды,
Кайгы толган
юрегимнин
сазлары.
Калдыргансын
муньайтып,
Аньламайман
яшаьды.
Кызларына
карасам,
Куванаман эндиги.
Анасы
Жения МАТАКАЕВА.

«ЛАШЫННЫНЪ» БИРИНШИ НОМЕРИ

Дагестан Республикасында балалар ушин эки айда бир кере шыаатаган «Лашын» республикалык журналынын быьылгы 1-нши номери янлыларда баспадан шыкты. Биз онда кайдай материаллар киргенлери акында айтып озгымыз келеди.

Журнал Анвар-Бек Култаевтин «Аяз Бабай» деген ятлавы ман ашылады. «Баьтир алдында басымызды иемиз» деген материалда онын авторы Н.Кожеева халкымыздын белгили улы Алимхан Асанов тувганлы 100 йыл толатаганы акында кызыкты хабарлайды. Макалала ман бирге онын бир неше аьлемет сувьретлери ерлестиргенлер. Автордын айтуынша, «Халкымыздын даньлы улынын эрклиги де, эрлиги де, аьдемшилиги де ясарла ийги коьрим болып каладылар».

Быйыл калай биз республикамызда болса, солай ок Москвада Дагестаннын халк шайири Фазу Алиевдин 90 йыллыгы белгиленди. Эм бизим журналымыздын бетинде сосы мерекеге багысланган материалды да оқымага амал бар.

Россия язушылар Союзынын агзасы шайир Магомед Кожеев замансыз дуньядан кетти. Эм журналда белгили ердесимизге багысланган материал эм Кожеевтин бир неше сувьрети ерлестиргенлер.

«Москвада гала-концерт» деген макалада кыралымыздын бас каладасындагы Оькиметлик Академиялык театрында озь оьнерин коьрсеткен яс кызымыз Роза Колебаева акында соьз барады эм онын сувьрети эм алган дипломы да коьрсетилдилер.

Журналдын бетлеринде баска материаллар да аз туьыллар: хабарлар, ятлавлар, сувьретлер.

З.ШУГАИПОВА.

ОЬКТЕМСИЙМИЗ СЕНИ МЕН, АЗАМАТ

Кобан сувьнын ягасында орынласкан Эркин-Юрт авылынан Мурат Курмангуловтын берекетли аьлинде ети бала оьскен. Олар Зара, Света, Хасан, София, Ирина, Азамат и Рамазан. Хабарымыз Азамат акында.

Бу йылдын 24-27 уытында Краснодар крайынын Супсех поселогында эрлер арасында кикбоксинг бойынша Кубыла федераллык округынын чемпионаты озды. Онда ердесимиз Азамат Курмангулов катнасып, 60 килограммлык авырлыкта чемпион деген сыйлы атты алды.

Яс спортшы спорт майданында савлайы эки йолгыс озгарды эм куьндеслерин еньди.

– Мен спорт пан тогыз ясымда карьлеп баслаганман. Бас деп куьшим бокста сынаганман. Биринши кере мени Невинномыск каласынын спортзалына кардашымыз Мурат Тлюняев аькелген. Сол куьннен алып мен спорттын сырларына уйренемен. Спорт шыдамлык береди, – деп кызыкты

боьлисти Азамат. Азамат 2009 йылда Невинномыск каласынын алдышылыгында катна-

сып, еньювши болган. Сол еньюви яс аьдемси коьплеген яны етимислерге даьрендирген. Айт-

пага, 2018 йылда ол Крым Республикасынын Ялта каласында озган Россия алдышылыгында еньген. Сол ок йылда Италияда озган дунья алдышылыгынын еньювшы болып танылган. Аьр бир еньювви оны канатландырган.

Соьлеги заманда Азамат Волгоград каласында Олимп резервинин спортшколасында спорттын сырларына уйренеди. Спорт пан биргесине, Карачаевск каласындагы У.Алиев атлы Карашай-Шеркеш оькиметлик Университетинин спорт факультетинде заочно окувин етимисли бардырады.

Энди Азамат коькек айынын 4-10 куьнлеринде Анапа каласында озаяк Россия алдышылыгында катнаспага аьзирленеди. Биз спортшыды бу табыныш ман кутлай келип, асыл мыратларына етип барганым эм тек йогары еньювлерди сагынамыз.

А. НАЙМАНОВ.

ДУРБАТТА: А. Курмангулов.

ЭРКИН КУЬРЕСТИ ОЬРЛЕНДИРУВГЕ КОСЫМ

Эркин-Халк авылында орынласкан «Ногайстан» спортшколасы бизим юртиколасыда да, онын тысында да атын уйкен сый ман айттырып келеди. Оьз етимислери мен куьресчилеримиз спорттын бу туьрлицини оьренуьвине уйкен коьсыларын этедилер, яс-якеда эркин куьрес пен карьлеве кызыксынуды туьдырадылар, оларды савлыкты яшаага тартадылар.

Янлыларда «Ногайстаннын» бес тербияланушысы Ессентуки каласында эркин куьрес бойынша озган регионлар ара турнирде

катнастылар. Тренерлер Эльдар Каракаев пен Билял Матакаевтин кангысылы карьлеви мен балалар бу сыналарда да ийги тамаларды коьрсеттилер.

Суйтип, 1 орынды спортшколадын тербияланушысы Сулейман Бирабаев, 2 орынды Абдул-Малик Катаганов, Энвер Есенеев алдылар.

Оннан баска болып, «Ногайстаннын» яс спортшылары Ставрополь каласында эркин куьрес бойынша озган регионлар ара турнирде де ортакшылык эттилер. Олардын баьриси де еньювге етиспеге шалыстылар. Бу сыналардын ба-

рысында 1 орынды Имам Ксиров, Юсуф Аубекижев, Абдул-Малик Мамбетов, 2 орынды Джамал Мижев, Джамал Джемакулов, Карим Картуков, Радмир Тюрин, Ибрагим Байсов, 3 орынды Амир Сангибаев, Билял Сикалиев, Мухаммад Карамов, Ренат Тюрин, Али Дюрменов алдылар.

Баьри еньювчилер Сый грамоталар ман эм медальлар мен белгиледилер. Сыналардын тамында тоьрешилер куьресчилерге эм олардын тренерлери Эльдар Каракаевке эм Билял Матакаевке разылыкларын билдирдилер.

М.БАЙСОВА.

«БАЛАЛАРДЫ ОЙНАЙ-ОЙНАЙ УЬЙРЕТЕМИЗ»

Йолда кавыфсызлыкты тутып уйретув мырат пан Адые-Хабль, Икон-Халк, Адил-Халк эм Эркин-Халк авылларынын ортак биллендирув мектептеринде ПДД бойынша «Кавыфсызлыктын лабораториясы» проектинин калыбында йол биллендирув дериси озгарылды.

«Кавыфсызлыктын лабораториясы» орталыгынын специалистлери эм йолда юрув кавыфсызлыгын пропагандалав бойынша инспектор ява юрувчилердин кавыфсызлыгынын негизлери акында айттылар. Балаларга йолдын туьрли ерлерин калай оьтпеге керги, куьннин караньа шагында неге коьлик айдашыларга коьринетаган айырым кийимлер киймеге

кереги акында эслерине туьсирдилер. Деристин теоретикалык кесегин тынлап, мектеп окувшылары оз насихатшылары ман бирге онын практикалык кесегине коьштилелер. Олар явашылар йол-

ды оьгетаган ерлерге барып, балалардын биллимин эм суьльпарын тергедилер, сондай болып, ясы уйкенлер мен бирге йолда туммага болак туьрли кавыфлы коьринислер акында хабарластылар.

Практикалык дерислердин тамамында орталыктын специалистлери, ГИБДД-дын куллыкшылары балаларга караньа вакытта киймеге аьыстырмага керек наклейкалар, ПДД ман карьлев ушин рюкзаклар эм теьтерлер савгаладылар. Балалар конакларга йол элипесине кызыкты кыдырув ушин

муьсиревлерин билдирдилер. Йол полицейскийлер эм орталыктын педагоглары балаларга алган биллимин мутпаска сагындылар.

Адые-Хабль эм Ногай районларынын оькиметлик инспекциялары Икон-Халк авылынын балалар бавында тербиялашылар ман бирге ойнав дерисин озгардылар. Амаллама мо-

биль калашыгын кулланув ман озгарылды. Калашыкта светфор ман белгилер мен аьдетсизленген йолдын кашласкан ери коьрсетилген.

Балалар ойнага суййип коьсылдылар. Олардын аьр бириси явашыдын, коьлик айдашыдын орнында болып карадылар.

Айтып озбага тийисли, педагоглардын эм ГИБДД куллыкшыларынын бирелес ислесуьви арбатын да бардырылаяк.

Аминат АСЛАНУКОВА, Россия МВД-нын «Адые-Хабль» муниципаллар ара боьлигинин ОГИБДД-нын йолда юрув кавыфсызлыгын пропагандалав бойынша инспекторы.

Газетада баспаданган макалалардын авторлары келтирилген фактлардын, цитаталардын, экономика-статистикалык билдирувлердин, аьдемлердин озь атларынын, географиялык атлардын эм озьге билдирувлердин дуьрлыгы, соны ман биргесине материалларда ашык баспадан болмайтаган билдирувлердин барлыгы ушин яваптыкты юргистедилер.

Редакциядын ойы авторлардын ойлары ман келеспеке болады. Келген материалды баспавага яде баспамавага, авторлар ман языспаска редакциянын правосы бар. Коьязбалар эм озьге затлар артына кайтарылмайдылар эм рецензияланмайдылар.

Р эм * белгилер салынган материаллар рекламалык негизинде баспаанадылар.

Ногай давысы

Бас редактор А.Ю.АТУОВА

НОМЕРДИ АЬЗИРЛЕГЕНЛЕР:

К.Добагова – бас редактордын орынбасары; М.Мижеева – явалпы секретарь; Р.Найманова – деьурный редактор; Ф.Бикарова – корректор; А.Киреева – компьютер операторы.

УЧРЕДИТЕЛИ — НАРОДНОЕ СОБРАНИЕ (ПАРЛАМЕНТ) КЧР, ПРАВИТЕЛЬСТВО КЧР

Газета перерегистрирована Управлением Роскомнадзора по Карачаево-Черкесской Республике.

Свидетельство ПИ № ТУ 09-00027 Р от 09 июля 2010 года.

Газета отпечатана в ООО «Издательство «Южный регион» г.Ессентуки, ул. Никольская, 5 «а». Способ печати офсет – 2 пл.

Индекс – 54041. Тираж – 1565. Заказ №

Способ распространения газеты – подписка, цена на 1 полугодие 2022 г. – 551 руб. 16 коп.

За доставку газеты подписчикам отвечает Управление федеральной почтовой связи КЧР. Тел. 25-01-73.

Уважаемые жители Эркен-Шахарского сельского поселения!

В здании СДК, СОШ и узла связи п. Эркен-Шахар с 01.03.2022года, вывешен для обозначения отчет об исполнении бюджета Эркен-Шахарского сельского поселения за 4 квартал 2021 года, а также сведения о численности муниципальных служащих администрации Эркен-Шахарского СП, работников муниципальных учреждений культуры Эркен-Шахарского СП с указанием фактических затрат на их денежное содержание за 4 квартал 2021 года.

Администрация Эркен-Шахарского сельского поселения.

РЕМОНТ И ОБШИВКА

•МЯГКОЙ МЕБЕЛИ
•СТУЛЬЕВ
•МАТРАСОВ

РЕСТАВРАЦИЯ, ИЗМЕНЕНИЕ ДИЗАЙНА

Качественно! В короткие сроки!

8 928 397 32 83 8 938 026 77 00
8 906 445 99 55